

Μετά το διπλό «σεισμό» του Brexit και του Τραμπ...

Οι δραματικές εκτιμήσεις για την εκλογή Τραμπ στην προεδρία των ΗΠΑ υπερέβησαν ακόμη και αυτές για το Brexit ή για την πρωτιά της Λεπέν στις ευρωεκλογές του 2014. Οι γερμανικές εφημερίδες Ζιντσίτσε Τσάιτουνγκ και Φραγκφούρτερ Αλγκεμάινε συνέκριναν τον Τραμπ με τον ιδρυτή του φασισμού, Μπενίτο Μουσολίνι. Πολλοί αριστεροί αρθρογράφοι κάλεσαν σε νέο αντιφασιστικό μέτωπο. Άλλοι, καθησυχάζοντας, εκτίμησαν ότι πρόκειται για παραλλαγή του νεοφιλελευθερισμού με ακροδεξιές ακρότητες, ελεγχόμενες ωστόσο, από το «βαθύ κράτος» ή το «βαθύ κεφάλαιο».

Στην εκλογή του Τραμπ αποφασιστικό ρόλο έπαιξε η άμεση παρέμβαση υπέρ του από τον διευθυντή του FBI, στην κρίσιμη τελευταία εβδομάδα. Η κουστωδία στρατηγών στη συγκρότηση της κυβέρνησής του δείχνει ότι το στρατιωτικο-βιομηχανικό σύμπλεγμα τον στήριξε από τα παρασκήνια. Όπως φαίνεται, το «βαθύ κράτος» και το «βαθύ κεφάλαιο» των ΗΠΑ, τουλάχιστον σημαντικά τμήματά τους, δεν τον ανέχονται απλώς ελέγχοντας τις ακρότητές του, αλλά τον ανέδειξαν σε πρόεδρο για να μετατρέψουν αυτό που πριν φαινόταν ως ακρότητα σε κυρίαρχη πολιτική των ΗΠΑ.

Το ότι ο Τραμπ και η πολιτική του δεν αποτελούν εθνική ιδιαιτερότητα των ΗΠΑ, αλλά διεθνές πολιτικό ιδεολογικό ρεύμα, φαίνεται από το γεγονός ότι την εκλογή του χαιρέτησαν ο Φαράντζ, η Λεπέν, αλλά και όλοι οι ακροδεξιοί ηγέτες, μαζί με τα νεοφασιστικά μορφώματα, σχεδόν σε ολόκληρο τον κόσμο.

Όσο άστοχο και αποπροσανατολιστικό θα ήταν να ταυτιστεί αυτό το ρεύμα με τον φασισμό «που γνωρίσαμε», άλλο τόσο άστοχο και ταυτόχρονα επικίνδυνο, θα ήταν να υποτιμηθεί η αντιδραστική ποιοτική τομή την οποία εκπροσωπεί σε σχέση με το νεοφιλελευθερισμό «που γνωρίσαμε», μέσα στη συνέχεια της επιθετικότητας του κεφαλαίου.

Ωστόσο, η εκτίμηση για το τι εκφράζει, ποια η προοπτική του και ποια η στάση του εργατικού λαϊκού κινήματος, της Αριστεράς και των επαναστατών απέναντί του, δεν μπορεί να περιοριστεί σε ένα άρθρο. Απαιτεί βαθιά μελέτη και θα είναι συλλογικό έργο.

Ο νεοφιλελευθερισμός σε ιστορική κρίση

Ο νεοφιλελευθερισμός συμπύκνωσε ιδεολογικά και προώθησε πολιτικοκοινωνικά τους ποιοτικούς μετασχηματισμούς στο νέο στάδιο του ολοκληρωτικού καπιταλισμού. Η δομική, ιστορική κρίση αυτού του σταδίου, που ξέσπασε το 2007-8, εξέθεσε όλα τα ιδεολογικά δόγματά του. Σήμερα, έχει τεθεί ο ίδιος στην τροχιά της δικής του ιστορικής κρίσης.

Ο νεοφιλελευθερισμός ήταν η πολεμική ιαχή της ανόδου του ολοκληρωτικού καπιταλισμού. Είτε με την κλασική δεξιά εκδοχή του, είτε με αυτήν του σοσιαλ-φιλελευθερισμού, εξέφραζε το ιδεολογικό Δόγμα Πίστης του νέου σταδίου. Αποτελούσε τη στρατηγική της ανάπτυξής του.

Ως θεωρία πολιτικής οικονομίας, αρνιόταν όλες τις θεωρίες για την κρίση. Πίστευε ότι αντιπροσώπευε το ελιξίριο της «αέναης και βιώσιμης» ανάπτυξης. Έβλεπε τα ελάχιστα κρισιακά επεισόδια προ του 2008 ως

καθυστερημένο αποτέλεσμα της «συντεχνιακής» κρατικής ή συνδικαλιστικής παρεμβατικότητας. Και όχι ως αυτό που ήταν: πρόδρομα φαινόμενα της δεύτερης γενικής κρίσης του καπιταλισμού και της πρώτης ιστορικής κρίσης του νέου σταδίου, τα οποία γεννιούνται μέσα από την ανάπτυξή του. Στα κρισιανά φαινόμενα αντέτασσε την «αυτορρυθμισή» τους από το «αόρατο χέρι» της Αγοράς, χωρίς την παρέμβαση του κράτους. Μετά την κρίση στην παραγωγή και ειδικά της λεγόμενης «Νέας Οικονομίας», το 2000-2001, ο νεοφιλελευθερισμός ωθήθηκε και ώθησε στο πιο «αόρατο χέρι» της Αγοράς, στο «απελευθερωμένο» χρηματιστηριακό κεφάλαιο και τζόγο.

Η πραγματικότητα πάντοτε εκδικείται όσους την αντιμετωπίζουν με δόγματα. Στην περίοδο μετά την δομική ιστορική κρίση, που ξέσπασε το 2007-2008 και συνεχίζεται έως σήμερα, οι πολιτικοί εκπρόσωποι του νεοφιλελευθερισμού στράφηκαν εναντίον της ιδεολογίας τους. Μετατράπηκαν σε φορείς του πιο «συντεχνιακού» κρατισμού στην οικονομία: Μπους και Ομπάμα, Μέρκελ και Ολάντ κρατικοποίησαν χρεοκοπημένες τράπεζες ή έδωσαν τρισεκατομμύρια κρατικό χρήμα για τη διάσωσή τους, σε βάρος ακόμη και παραγωγικών τμημάτων του κεφαλαίου.

Ο νεοφιλελευθερισμός δεν καταργούσε βεβαίως το διεθνή ανταγωνισμό, αλλά αντιπροσώπευε και ωθούσε τη δυναμική διεθνοποίηση του κεφαλαίου, των πολυεθνικών πολυκλαδικών μονοπωλίων και της αγοράς, τη λεγόμενη παγκοσμιοποίηση και την «ειρήνη» της. Η δομική κρίση και η συνοδευόμενη με αυτήν, εκρηκτική άνοδος του ανταγωνιστικού πολέμου «όλων εναντίον όλων», οδήγησε τους εκπροσώπους της «νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης» σε σκληρά προστατευτικά μέτρα των εθνικών οικονομιών τους: κυρώσεις των ΗΠΑ κατά της Deutsche Bank και της Siemens, και της ΕΕ κατά της Apple.

Ως πολιτική τακτική απέναντι στο εργατικό κίνημα, αντιπροσώπευε, όχι την κατάργηση των συνδικάτων και των πολιτικών οργανώσεών του, όπως ο φασισμός, αλλά τη βαθιά υποταγή του εξατομικευμένου εργάτη στο ποσοστό κέρδους, στους νόμους του ανταγωνισμού, της προσφοράς και ζήτησης, στην ελαστικοποιημένη «αγορά εργασίας». Μόνο στις σπάνιες περιπτώσεις, που η δράση του εργατικού κινήματος έτεινε να ξεφύγει από αυτούς τους νόμους, επιφύλασσε την κρατική «σιδηρά γροθιά» του κοινοβουλευτικού ολοκληρωτισμού.

Η δομική κρίση, η μονιμότητά της και η επιθετικότητα του κεφαλαίου μετατρέπουν τέτοιους αγώνες από εξαίρεση σε ανάγκη-τάση, μέχρι και την εξέγερση, μέχρι την επαναστατική κατάσταση, όπως έδειξαν τα γεγονότα σε νότια Ευρώπη, βόρεια Αφρική και σήμερα, στις ίδιες τις ΗΠΑ. Οι πολιτικοί εκπρόσωποι του νεοφιλελευθερισμού, ενάντια στην ιδεολογία τους, αντιτάσσουν τώρα στον κίνδυνο αυτό την τάση για μόνιμη «κρατικοποίηση» των συνδικάτων και την καταστολή ως κανονικότητα. Τι άλλο εκφράζει η κρατική μνημονιακή ρύθμιση των μισθών στην Ελλάδα, το «ελάχιστο», κρατικά «εγγυημένο εισόδημα» σε όλη την Ευρώπη και η μόνιμη σύμπλεξη επιχειρήσεων, στρατού και αστυνομίας;

Τα παραπάνω αποτελούν αδιάψευστους μάρτυρες κρίσης της στρατηγικής του νεοφιλελευθερισμού. Οι ίδιοι οι νεοφιλελεύθεροι τείνουν να αρνηθούν την προηγούμενη ιδεολογία τους. Μετά την εξασθενημένη άνοδο, το μακρύ «καθοδικό κύμα» κρίσης του ολοκληρωτικού καπιταλισμού απαιτεί την ιδιαίτερη ιδεολογία του. Οι ιδεολογικοί και πολιτικοί εκπρόσωποί του έχουν την ανάγκη για μια νέα στρατηγική. Όσοι πίστευαν στη γέννηση ενός νεο-κείνσιανισμού μέσα από τον σοσιαλ-φιλελευθερισμό ή μέσα από την παλαιο-κείνσιανή Αριστερά, βγαίνουν βαθιά γελασμένοι. Η πορεία του ΣΥΡΙΖΑ αποτελεί την καλύτερη απόδειξη.

Προς κορυφώσεις του ταξικού πολέμου και προς γιγαντιαίες στρατιωτικές αντιπαραθέσεις

Κοιτίδα της αναζητούμενης νέας στρατηγικής του κεφαλαίου είναι η χώρα-εργαστήρι της διεθνούς πολιτικής, η Γαλλία. Τα σκήπτρα ανήκουν στη Μαρίν Λεπέν, η οποία προσάρμοσε το Εθνικό Μέτωπο σε ένα ακροδεξιό, νεοεθνικιστικό, κρατικιστικό κόμμα. Στο πρόγραμμά του (βλ. www.frontnational.com), ήδη από το 2014, δεσπόζει η αντι-νεοφιλελεύθερη και αντι-ΕΕ κατεύθυνση, ο «οικονομικός πατριωτισμός» (χαρακτηρισμός του Σπίγκελ) και ο κρατισμός: «Απαγκίστρωση από το δόγμα του ελεύθερου και

ανόθευτου ανταγωνισμού που προωθεί το νόμο της ζούγκλας», «σύσταση δημόσιας τράπεζας», «αποτροπή της φυγής επιχειρήσεων στο εξωτερικό», έξοδος από το ευρώ – διάλυση της ΟΝΕ. Η ΕΕ είναι «Δούρειος Ίππος της ακραίας νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης». Στη θέση της, μια «Πανευρωπαϊκή Ένωση κυρίαρχων κρατών» με «τριμερή στρατιωτική συμμαχία» Γαλλίας, Γερμανίας, Ρωσίας.

Αντίστοιχα, ο Ντ. Τραμπ επιμένει μετά την εκλογή του σε μέτρα εθνικού προστατευτισμού με επιβολή δασμών 35% στις εισαγωγές από το Μεξικό και 45% σε αυτές από την Κίνα, ενώ προανήγγειλε την καταγγελία της NAFTA και μια επιθετική πολιτική κατά της ΕΕ. Η στρατηγική αυτή εδράζεται στην αναγκαιότητα: Οι ΗΠΑ, το 2015, ήταν ελλειμματικές στο εμπόριο με το Μεξικό κατά 97 δισ. δολ., με τη Γερμανία κατά 59 δισ. και με την Κίνα κατά 298 δισ. (Αυγή, 19/11/16).

Μπορεί να επιβληθεί εθνικός προστατευτισμός σε συνθήκες «παγκοσμιοποίησης»; Το ερώτημα αυτό βρίσκει την απάντησή του στα στοιχεία: Η διασυννοριακή κίνηση κεφαλαίων, ενώ μεταξύ 1989-2007 αυξήθηκε από το 5% του παγκόσμιου ΑΕΠ στο 21%, από εκεί, κατέρρευσε στο 2,6%, το 2015 (πηγή: McKinsey Global Institute). Οι Αμεσες Ξένες Επενδύσεις μειώθηκαν από 2,6 τρισ. δολάρια το 2007 σε 1,9 τρισ. δολάρια το 2015, με 4% μέσο ετήσιο ρυθμό μείωσης, ενώ ο αντίστοιχος ρυθμός μείωσης του τραπεζικού δανεισμού ήταν 177% (από 5,7 τρισ.σε -0,7 τρισ.! Το διεθνές εμπόριο, μεταξύ 1989-2007 αυξήθηκε από 39% στο 59% του παγκόσμιου ΑΕΠ, αλλά, μετά το 2012, η μεγέθυνσή του είναι μικρότερη από το μισό του μέσου ρυθμού των τριών προηγούμενων δεκαετιών (Κ. Μελάς, Αυγή, 10/12/16). Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου ανακόπηκε βίαια από τη δομική κρίση του 2007 - '08. Ως αντικειμενική τάση θα επανέλθει με άλλες μορφές, αλλά μόνο μετά από βίαιες εθνικές αναμετρήσεις.

Η εκτεταμένη ιδιωτική δομή της οικονομίας των ΗΠΑ δεν επιτρέπει μια κρατικιστική πολιτική όπως αυτή της Λεπέν, αλλά ο Τραμπ εξήγγειλε τον κρατικό έλεγχο επί της Fed και μια κρατικά υποστηριζόμενη πολιτική ιδιωτικών επενδύσεων, μέσω funds, στις υποδομές, την έρευνα και τις νέες τεχνολογίες. Απολύτως ζωτική πολιτική για τον αμερικανικό καπιταλισμό, δεδομένου του μειωμένου ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας σε σχέση ειδικά με τον κινεζικό και ευρωπαϊκό. Παράλληλα, είναι αναγκασμένος να επιτεθεί στη νομισματική πολιτική του Πεκίνου, λόγω του τεράστιου αμερικανικού δημόσιου χρέους των 18,250 τρισ. δολ., του οποίου κύριος ξένος κάτοχος είναι η Κίνα.

Οι εμπορικοί και νομισματικοί πόλεμοι αποτελούν προαναγγελία των στρατιωτικών πολέμων και οι πολεμικές δαπάνες την υλική προετοιμασία τους: Όχι μόνον ο Τραμπ, αλλά και η Λεπέν και η Μέρκελ ανήγγειλαν αύξηση των πολεμικών παραγγελιών.

Ο ταξικός πόλεμος κατά του εργατικού κινήματος αποτελεί αδήριτη ανάγκη του αμερικανικού κεφαλαίου και αντιστρόφως, εξαιτίας της εντεινόμενης ταξικής αντιπαράθεσης γύρω από τη σχέση παραγωγικότητας και μισθών: Μεταξύ 1948 και 1973, η παραγωγικότητα στις ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 96,7% και οι πραγματικοί μισθοί κατά 91,3%, ενώ στην εποχή του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, μεταξύ 1973 και 2015, η παραγωγικότητα αυξήθηκε κατά 73,4% ενώ οι μισθοί μόνο κατά 11,1%!

Σύγκρουση δυο αστικών στρατηγικών

Το αντιδραστικά νέο και το αντιδραστικά παλιό

Ο ακροδεξιός νεοεθνικισμός γεννήθηκε μέσα από τη δομική ιστορική κρίση του νέου σταδίου, ως «ώριμο τέκνο της ανάγκης». Είναι το εκτρωματικό τέκνο της κρίσης του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, η νέα, αποκρουστική μορφή του.

Η στρατηγική αυτή αναπτύχθηκε στα σπλάχνα του νεοφιλελευθερισμού και ως αποτέλεσμα της δομικής αδυναμίας του να αντιμετωπίσει την κρίση. Η ποσότητα απαιτεί τη μετατροπή της σε μια νέα ποιότητα και αυτή τη διαλεκτική άρνηση και υπέρβαση της προηγούμενης, στα πλαίσια πάντα του αστικού αγώνα για τη σωτηρία και διαίωνιση του καπιταλιστικού συστήματος. Η παλιά μορφή της επίθεσης του κεφαλαίου πρέπει να αλλάξει για να βαθύνει η πραγματική της ουσία: η καθυπόταξη της εργασίας, της επιστήμης, της εργατικής τάξης και του απελευθερωτικού της κινήματος.

Οι εκπρόσωποι και οι δομές του αντιδραστικά παλιού δεν μπορούν να εκφράσουν με συνέπεια το αντιδραστικά νέο, όσο και αν το επιδιώκουν. Αυτό φαίνεται καθαρά από την πολιτική κρίση όλων των εκδοχών του νεοφιλελευθερισμού: παντού τα κόμματά του καταρρέουν, οι ηγέτες του αναλώνονται, τα μέσα ενημέρωσής του απαξιώνονται. Απαιτείται η συνειδητή μετάβαση από το παλιό στο νέο.

Τέτοιες ιστορικού χαρακτήρα μεταβάσεις στην αστική πολιτική δεν πραγματοποιούνται εύκολα. Δεν έγιναν ποτέ και, ειδικά στην εποχή της κρίσης, δεν μπορεί να γίνουν «αναίμακτα». Από εδώ απορρέει η πραγματική σύγκρουση μεταξύ των δυο αστικών στρατηγικών και των εκπροσώπων τους: ο «παγκοσμιο – ποιητής» Ομπάμα, από τη μια και ο «εθνο-προστάτης» Τραμπ, από την άλλη, ενσαρκώνουν σχεδόν θεατρικά αυτή τη σύγκρουση. Ο ένας φεύγει, ο άλλος έρχεται. Εντός του επερχόμενου θα ανδρωθεί ο νέος φασισμός, που έχει ήδη γεννηθεί μέσα από τον απελθόντα.

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΕΟΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ

Επαναστατικό πρόγραμμα και μέτωπο ανατροπής

ΟΧΙ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΨΕΥΤΟΔΙΛΗΜΜΑ

Το κεφάλαιο και η αστική πολιτική ήδη επιδιώκει να μετατρέψει τον δικό της υπαρκτό εσωτερικό αγώνα σε παραπλανητικό δίλημμα για την εργατική τάξη, το κίνημά της, για όλο το λαό και την Αριστερά, σε ολόκληρο τον κόσμο. Εάν ο Τραμπ και το ρεύμα του υποδύεται τον εθνικό προστάτη της εργατικής τάξης με τον επικοινωνιακό μανδύα της αντισυστημικότητας, ο Ομπάμα και το δικό του ρεύμα υποδύεται το δημοκρατικό προστάτη της εργατικής τάξης με ένα «αντίφα» επικοινωνιακό περιτύλιγμα.

Το εργατικό κίνημα, η Αριστερά και ειδικά η επαναστατική και κομμουνιστική, χρειάζεται να κατανοήσουν τον ποιοτικό χαρακτήρα του κινδύνου που αντιπροσωπεύει το ρεύμα Τραμπ για τις ζωτικές ανάγκες τους και να αντιτάξουν αποφασιστικό μέτωπο πάλης εναντίον του. Σε αυτό το μέτωπο δεν μπορεί να συμπεριληφθεί το ρεύμα Ομπάμα, με οποιαδήποτε μορφή κι αν εμφανιστεί σε κάθε χώρα. Είναι δοκιμασμένος εχθρός τους.

Το ταξικό και κομμουνιστικό εργατικό κίνημα μπορεί να εκμεταλλευθεί, για ένα διάστημα, την εσωτερική σύγκρουση μεταξύ των δυο αστικών στρατηγικών, αλλά μόνο διατηρώντας και βαθαίνοντας την ανεξαρτησία του απέναντι και στις δυο. Δεν μπορεί να επαναληφθεί η υποταγή στον έναν ή στον άλλον, όπως έγινε στον Πρώτο και στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο με τραγικές συνέπειες, όπου έγινε κάτι τέτοιο.

Δεν μπορεί, επίσης, να επαναληφθεί αυτή η υποταγή με τη μορφή ενός διλήμματος μεταξύ Δύσης και Ανατολής, Αγγλοσαξόνων και Γερμανορώσων ή μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας. Τόσο η Ρωσία όσο και η Κίνα θα επιδιώξουν να εντάξουν το εργατικό κίνημα στα δικά τους ιμπεριαλιστικά-καπιταλιστικά στρατόπεδα,

είτε χωριστά είτε μαζί, όπως είναι το πιο πιθανό, για να αντιμετωπίσουν την ακόμη μεγάλη αμερικανική στρατιωτική υπεροπλία. Η μεν Ρωσία υποδύομενη το συνεχιστή της Οκτωβριανής Επανάστασης, της ΕΣΣΔ, του Λένιν, του Στάλιν και, αν χρειαστεί και του Τρότσκι. Η δε Κίνα, το συνεχιστή του Μάο και της Πολιτιστικής Επανάστασης – στο κάτω-κάτω της γραφής, ΚΚ ονομάζεται το κόμμα της.

Το ακροδεξιό νεοεθνικιστικό ρεύμα σχετικά γρήγορα θα αποκτήσει τη δική του, ιδιαίτερη συγκρότηση στη χώρα μας, σε συνδυασμό με την κρίση του ΣΥΡΙΖΑ, τη συνεχιζόμενη οικονομική κρίση και την κρίση της ΕΕ, αμφισβητώντας στα λόγια την ευρωμνημονιακή νεοφιλελεύθερη μορφή της επιθετικότητας του κεφαλαίου για να διατηρήσει την ουσία της.

Για να αντιμετωπιστεί η νέα αποκρουστική, πολιτικοϊδεολογική μορφή του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, επιβάλλεται η συγκέντρωση δυνάμεων ενάντια στους επερχόμενους πολέμους, στον πατριδοκάπηλο μιλιταρισμό και εθνικισμό, στη μόνιμη αντιδημοκρατική εκστρατεία, στη νέα εργασιακή γκετοποίηση, στην αντιμεταναστευτική, ρατσιστική, ανορθολογική και χριστιανική σταυροφορία.

Για να μη στραφεί προς την ακροδεξιά η λαϊκή αγανάκτηση από τον ΣΥΡΙΖΑ, τα μνημόνια και την ΕΕ, απαιτείται πρωτίστως η επίμονη, μετωπική πάλη ενάντια στην κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ, τη νεοδημοκρατική εναλλαγή της και την «ενσωμάτωση» της Χρυσής Αυγής, για μια αριστερή, εργατολαϊκή και αντικαπιταλιστική έξοδο από τα μνημόνια και την ΕΕ. Απαιτείται ο συνδυασμός ταξικής αντιπαράθεσης και διεθνιστικής προοπτικής με το σύγχρονο εθνικό ζήτημα της ταπεινωτικής επιτροπείας, που καπηλεύεται ο αντιδραστικός νεοεθνικισμός.

Πάνω από όλα, απαιτείται ο προγραμματικός επανεξοπλισμός του ταξικού εργατικού κινήματος, με νέα όπλα, με ένα νέο κομμουνιστικό πρόγραμμα για τις επαναστάσεις και την κοινωνική απελευθέρωση της εποχής μας, απέναντι στη βαρβαρότητα της κρίσης, της πείνας και τώρα, των πολέμων που πρεσβεύει το ακροδεξιό νεοεθνικιστικό ρεύμα.

Πηγή: **ΠΡΙΝ**